

İ. Ü. İktisat Fakültesi
Maliye Araştırma Merkezi Konferansları
42. Seri / Yıl 2002

**KÜRESELLEŞME
VE
VERGİ POLİTİKASI**

Doç. Dr. Şahin AKKAYA

İstanbul Üniversitesi
İktisat Fakültesi
Maliye Bölümü

Abstract

Globalization is a process of integration of the world economies. The globalization process, which has been accelerated in the 1990's, is decisively transforming the world economy. This process is having a profound impact on a wide-range of policies in the public sector. Of course, greater interdependency between countries will have important implications for tax policies and tax systems.

On the other hand, especially the high degree of capital mobility has created intense tax competition between countries. Therefore, one of the fundamental issues raised by globalization is how governments should deal with harmful tax competition. As tax harmonization choice requiring a standardization of the tax systems doesn't seem a realistic option, intensifying co-operation between countries in the field of tax policies under the umbrella, of the United Nations may be acceptable and appropriate response to the harmful tax competition.

Özet

Özellikle 1990'lı yıllardan itibaren hızlanan küreselleşme süreci mal, hizmet, teknoloji, fikir, sermaye ve emek piyasalarındaki uluslararası bütünleşmeyi artırmakta, ülke içi iktisadi ve sosyal düşüncelerle şekillenmiş vergi politikaları üzerinde de etkisini göstermektedir. Küreselleşme sürecinin hızlanması ülkeleri, büyüme oranlarını, istihdamı ve vergi gelirlerini artırmak amacıyla esasen vergiye duyarlı sermayeyi kendine çekmeye yönelik politikalar uygulamaya iterek vergi rekabetine yol açmaktadır.

Bazı ülkelerin vergi rekabetinden kazançlı çıkmasına rağmen, dünya ülkelerinin çoğunun zarar göreceği, yani refahlarının azalacağı düşüncesiyle zararlı olarak nitelendirilen vergi rekabetinin önüne geçilmesi amacıyla yönelik olarak vergi harmonizasyonuna gidilmesi ya da mevcut vergi düzenlemeleri çerçevesinde ülkelerin izledikleri vergi politikaları arasında daha kapsamlı koordinasyonun gerçekleştirilmesi seçenekleri göz önüne alındığında, ikinci seçeneğin kolay ve makul bir seçeneği oluşturduğu görülmektedir. Ancak, uluslararası işbirliğinin yoğunlaştırılmasını içeren önlemler konusunda Birleşmiş Milletler nezdinde yapılacak çalışmalar diğer ülkelere zarar verecek hale gelen vergi rekabeti sorununun çözümü kavuşturulmasında önemli rol oynayacaktır.

GİRİŞ

Bilindiği gibi, teknolojik ilerlemelerin de etkisiyle ülke ekonomilerinin giderek birbirleri ile bütünleşmelerinin hızlanmasına şahit olunmaktadır. Önce GATT anlaşması sayesinde dış ticaretin önündeki engellerin kaldırılması yolunda önemli adımlar atılmış, üretim faktörlerinin, özellikle sermayenin uluslararası hareketliliğini artıran politikaların izlenmesi ile de küreselleşme süreci son yıllarda giderek hızlanmıştır. Böylece iktisadi ilişkilerin giderek arttığı bir dünyada herhangi bir ülkenin diğer ülkelerden bağımsız, yani onların tepkilerini göz önüne almayan politikalar uygulamaları giderek olanaksız hale gelmektedir.

Doğal olarak, küreselleşmenin ülkelerin izledikleri iktisat politikasının önemli bir parçası olan vergi politikası üzerinde de önemli etkisinin olacağı muhakkaktır. Küreselleşme ile ülkelerin vergi politikaları arasındaki ilişkinin çeşitli yönleri ile değerlendirilmesinin hedeflendiği bu çalışma iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde genel hatlarıyla küreselleşmenin vergi politikasının temel amaçları üzerindeki etkileri analiz edilecektir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise giderek hızlanan küreselleşme sürecinin uyardığı ülkelerarası vergi rekabetinin uluslararası kaynak tahsisi açısından

incelenmesi ve özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında yaşanan bir vergi rekabetinin zararlı olup olmadığı konusundaki tartışmaların ortaya konulması amaçlanmaktadır. Çalışmamızın sonunda ise bulgularımız ve değerlendirmelerimiz yer alacaktır.

1- Küreselleşme ve Vergi Politikasının Amaçları

Küreselleşme süreci ulaşılmaması mümkün olmayan bir varış yerine (menzile) yani, küreselleşmiş bir dünyaya doğru yapılan bir yolculuktur. Küreselleşmiş ekonomi ne uzaklığın, ne de ulusal sınırların iktisadi işlemlerin önüne engel koyamayacağı bir ekonomi olarak tanımlanabilir. Böyle bir dünya taşıma ve iletişim maliyetlerinin sıfır olduğu, ulus devletler tarafından yaratılan engellerin olmadığı, asla ulaşılamayacak ütopyik bir dünyadır (Wolf: 2001, s.1).

Doğal olarak, küreselleşme yolculuğunun hızlanmasında taşımacılık ve iletişim maliyetlerini önemli ölçüde azaltan teknolojik gelişmelerin yanısıra, mal ve hizmet ticaretini serbestleştiren, sermaye hareketlerinin önündeki engellerin kaldırılmasına yönelik kararlar alan ülke yönetimlerinin, GATT'ın ve Dünya Ticaret Örgütü'nün oynadıkları roller de önemli olmuştur. İş yapmanın maliyetlerindeki azalma olarak da tanımlanabilecek küreselleşme mal, hizmet teknoloji, fikir, sermaye ve emek piyasalarındaki uluslararası bütünleşmeyi artırmaktadır. Küreselleşmenin ilerleyişinin en önemli göstergesi hem ülke içinde, hem de ülkeler arasındaki mal ve faktör fiyatlarındaki farklılıkların azalmasıdır. Küreselleşmenin bu etkileri özellikle dışa açık ekonomilerde olmak üzere dünyanın bütün ülkelerinde hissedilmektedir (Anderson, 2001: s. 2).

Küreselleşmenin ulus devletleri giderek gereksiz kılacağı, ulus devletlerin işlevini yitireceği, dolayısıyla tekel ülkelerin uygulayacağı iktisat politikalarından bahsedilemeyeceği düşünülebilir. Ancak, uluslararası iktisadi bütünleşmenin sunduğu fırsatlardan toplumun yararlanabilmesi, sunulan mülkiyet hakkının korunması, temel eğitim ve güvenlik gibi kamu mallarının niteliğine bağlıdır. İkinci olarak, ait olma duygusu halkın güven duygusunun bir parçasıdır ve birçoğumuzun küreselleşme çağında bile vazgeçemeyeceği bir duygudur ve devletler işte bu kimliği tanımlamaktadırlar. Başarı ile bütünleşmiş ülkelerin bir kısmının güçlü ortak kimlik duygusu olan küçük ve homojen nüfus yapısı gösteren ülkeler olması şaşırtıcı değildir. Üçüncü olarak, uluslararası düzen tekel ülkelerin istikrarı sağlama ve garanti edebilme yeteneğine bağlı olmaktadır. Dolayısıyla, kendi sınırları içinde zorlayıcı güçleri üzerinde tekel haklarına sahip olan ulus devletler uluslararası düzenin temel taşıdır (Bkz. Wolf: 2001, s. 7).

Bu nedenlerle, çok olağanüstü gelişmeler olmadığı sürece, ulus devletlerin varlığı sona ermeyecektir. Bu durumda bir dünya idaresinden, bir dünya hükümetinden bahsedemeyeceğimiz için, bir bütün olarak dünya refahını artıracak politikalarla herhangi bir ülkenin refahını artıracak politikalar zaman zaman, belki de çoğu zaman çelişecektir. Tabiatıyla bu çelişki vergi politikası alanında da yaşanacaktır.

OECD Mali İlişkiler Komitesi'nin hazırladığı zararlı vergi rekabeti başlıklı raporunda da, küreselleşme sürecinin hızlanmasından önce ülke içi iktisadi ve sosyal düşüncelerle şekillenmiş vergi politikalarının etkilerinin esasen o ülkelerde ortaya çıktığı, diğer ülkeleri etkilese bile bu etkilerin çok önemli düzeyde olmadığı belirtilmekte, ancak bu sürecin hızlanmasıyla ülkelerin uyguladığı vergi politikalarının diğer ekonomiler üzerindeki potansiyel etkisini büyük ölçüde artırdığı vurgulanmaktadır. Küreselleşme ve artan sermaye hareketliliği sermaye ve mali piyasaların gelişmesini hızlandırmış ve ülkeleri sermaye akımlarının önündeki vergi engellerini azaltmaya ve vergi sistemlerini bu gelişmeleri gözönüne alarak modernleştirmeleri yönünde teşvik etmiştir. Raporda esasen küreselleşme sürecinin daha etkin kaynak tahsisi ve kaynak kullanımını sağlayarak dünya refahını artırdığı ve hayat standartlarını iyileştirdiği belirtilmekte, ancak küreselleşme sürecinde ülkelerin ve vergi mükelleflerinin karşılına çıkan yeni olanakları kötüye kullanarak ticaret ve yatırım akımlarının saptırılabildiği ve böylece global refahın azaltılmasının söz konusu olduğu ifade edilmektedir (OECD: 1998, ss. 13-14).

Üretim faktörlerinin uluslararası hareketliliğine bakıldığında, faktörlerin hareketliliğinin derecesinin birbirinden farklı olduğu görülmektedir. Bazı nitelikli işgücünü dışarıda bıraktığımızda, emeğin sermayeye göre daha az hareketli olduğunu söyleyebiliriz. Mali sermayenin (portföy sermayesinin) vergiden kaynaklanan değişikliklere son derece duyarlı ve hareketli olduğunu, hatta doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının da küreselleşmeyle birlikte üretim-dağıtım zincirini farklı vergileme otoriteleri arasında dağıtmalarından dolayı giderek daha hareketli hale geldiğini belirtmeliyiz. Böylece küreselleşme sermayenin gücünü ve bu suretle net sermaye ihraç eden ülkelerin gücünü artırmış, buna karşın emeğin gücü ve dolayısıyla sermaye ithal eden ülkelerin gücü azalmıştır (Asher ve Rajan: 2001, s. 2). Doğal olarak bu durum az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş ülkeler karşısındaki konumlarını daha da zayıflatmakta, dünya gelirinden alınan payı olumsuz etkilemektedir.

Diğer taraftan, küreselleşmenin ülkelerin vergi sistemleri üzerinde nasıl bir etki yarattığının incelenmesi esasen ülke içi iktisadi ve sosyal düşüncelerle şekillenmiş vergi politikalarının küreselleşme sürecinin hızlanmasından dolayı nasıl etkilendiğinin ve dolayısıyla ülkelerin uyguladığı vergi politikalarının diğer ekonomiler üzerinde yaratacağı etkilerin değerlendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Soruna bu açıdan bakıldığında da, küreselleşmenin tekil ülkelerin vergi sistemleri üzerinde üç temel etkisinin olduğu görülmektedir (Owens: 1993, s. 22).

(1) Gelir ve serveti vergilendiren vergilerin matrahı coğrafi olarak daha hareketli, dolayısıyla ülkeler arasındaki vergi farklılıklarına daha duyarlı hale gelecektir. Bu durumda hızlanan küreselleşme süreci global vergi matrahının daha büyük bir payını çekmeye çalışan ülkeler arasındaki vergi rekabetinin daha da çetinleşmesi tehlikesini beraberinde getirecektir.

(2) Herhangi bir ülkenin vergilendirme yetkisinin dışında yer alan faaliyetleri belirlemek ve vergilendirmek çok daha güç hale gelecektir. Bu sorun sadece sözkonusu

faaliyetlerin hacminin artmasından değil, aynı zamanda niteliğinin de önemli ölçüde değişmesinden kaynaklanmaktadır.

(3) Küreselleşme vergi idarelerinin çalışma yöntemlerini değiştirecektir. Yeni teknolojiler yeni tarh ve tahsilat yöntemlerinin uygulanmasını sağlayacağı gibi, farklı ülkelerdeki vergi otoriteleri arasındaki yeni işbirliği yöntemlerini uygulayabilmemiz olanaklı hale gelecektir. Bu da küreselleşmenin olumlu etkisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

1. 1. Küreselleşme ve Mali Amaç

Küreselleşme sürecinin hızlanması ülkelerin refahlarını artırmak amacı ile uyguladıkları iktisat politikalarını ve dolayısıyla vergi politikalarını etkilemektedir. Bilindiği gibi, vergi politikasının en önemli amacı olan kamu harcamalarının karşılanabilmesi için gerekli olan kamu gelirinin sağlanabilmesidir.

Hızlı teknolojik ilerlemeyle birlikte küreselleşmenin, zamanla ülkelerin vergi gelirleri üzerindeki etkisinin artması muhtemel görünmektedir. Kamu ekonomisi alanındaki çalışmalarıyla tanınan V. Tanzi ülkelerin vergi hasılatını azaltacak, kendi deyişiyile onların vergi sistemlerinin temellerini kemirecek sekiz mali beyaz karıncadan (fiscal termite) söz etmektedir (Tanzi:2001a). Tanzi'ye göre ilk beyaz karınca giderek daha büyük bir hızda büyüyen elektronik ticarettir. İkinci olarak, bireysel işlemlerde elektronik paranın gerçek paranın yerini alacak olması da vergi hasılatını azaltacak bir diğer faktördür. Üçüncü karınca ise değişik ülkelerde faaliyette bulunan çokuluslu şirketlerin kendi içlerinde yaptıkları ticaret ve dolayısıyla ortaya çıkan transfer fiyatlaması sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Tanzi dördüncü karınca olarak denizaşırı finans merkezlerini saymaktadır. Tasarrufların kanalize edilmesinde işlev gören acentaların ve yeni türev mali araçların gelişimi beşinci mali karıncadır. Ülkelerin mali sermayeyi ve son derece yetenekli kişilerin gelirlerini vergilendirmede giderek yeteneksizleştiklerini ya da isteksizleştiklerini belirtmekte ve bunun da altıncı karınca olduğunu iddia etmektedir. Son derece yetenekli kişilerin kendi yerleşim yerlerinin dışındaki ülkelerdeki giderek artan faaliyetlerinin bir başka karıncayı oluşturduğu ifade edilmektedir. Son yıllarda yabancı ülkelere yapılan gezilerdeki artış satış vergilerinin düşük olduğu ülkelere yapılan alışverişlere olanak sağlanması nedeniyle somuncu mali karınca olarak adlandırılmaktadır.

Doğal olarak, dış ticaretin önündeki engellerin giderek kalkması ve sermayenin akışkanlığının artması sadece gelişmiş ülkelerde değil, gelişmekte olan ülkelerde de etkin vergi politikasının uygulanmasını önemli ölçüde kısıtlamaktadır. Ama özellikle kalkınmakta olan ülkelerde bu sorun daha ciddi bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir kere, bu ülkelerde vergi idaresinin yetersizliği, dış ticaretin giderek serbestleştirilmesi nedeniyle dış ticaret vergilerinin yerine iç vergilerin ikame edilmesi gereksinimi, artan küresel iktisadi bütünleşmenin yabancı yatırımcıların transfer fiyatlaması uygulamalarını kolaylaştırması vergi sisteminden elde edilmesi gereken vergi gelirlerini olumsuz yönde etkileyen faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bunlara birçok gelişmekte olan ülkede transfer fiyatlaması uygulamasını caydıracak hükümlerin vergi kanunlarında yer almadığını ve bu tür uygulamaları ortaya çıkarması gereken vergi denetçilerinin teknik deneyim yetersizliklerini de eklediğimizde transfer fiyatlaması uygulamalarının vergi gelirleri üzerindeki ne denli olumsuz etki yarattığı anlaşılabilir. Ayrıca, özellikle sermaye hareketlerinin liberalleşmesi nedeniyle gelişmekte olan ülkelerin kişisel gelirlerin vergilendirilmesinde üniter gelir vergisini uygulamakta daha da zorlandıklarını belirtmek gerekmektedir (Tanzi ve Zee: 2000, s. 14).

Teknolojik gelişmeler sayesinde müzik,oyun,görüntü,yazılı metin ve bilgisayar yazılımı gibi sayısallaştırılmış ürünlerin siparişi ve teslimatı elektronik olarak gerçekleştirilebilmekte ve küreselleşme sürecinde ülkelerin vergi sistemlerinin yeniden şekillendirilmesinde önem taşımaktadır. Her ne kadar ayrı bir çalışmanın konusunu oluşturacak kadar çok kapsamlı olsa da, elektronik ticaretin vergilendirilmesi konusunda elektronik ticaret hacminin artışının hem bu tür alım-satım esnasında alınacak dolaylı vergilerin, hem de elektronik ticaret işlemlerinden elde edilen gelirleri vergilendirecek gelir ve kurumlar vergisi gibi temel vergilerin sağlayacağı hasılat üzerinde olumsuz etki yaratacağını belirtebiliriz.

Tabiatıyla iletişim teknolojisindeki hızlı ve kapsamlı gelişmeler dünyanın çeşitli yerlerindeki temel finansal piyasalarda zaman ve yer bakımından yapılan ayırımı ortadan kaldırmıştır. Bu piyasalar arasındaki son derece büyük tutarlardaki portföy sermayesi beklenen vergiden sonraki en ufak getiri oranlarındaki farklılıklara tepki göstermektedir. Vergi otoritesi açısından portföy sermayesinin nihai olarak kime ait olduğunun belirlenebilmesi doğrudan yabancı sermayenin sahiplerinin belirlenebilmesine göre çok daha zordur ve vergi açısından çok kolay bir şekilde kurtulabilmektedir. Portföy sermayesi akımlarının döviz piyasalarında yarattığı aşırı uçuculuk en dikkati çeken özellik olmakla birlikte,vergileme bakımından herhangi bir ülkenin sermayeden elde edilen geliri vergilendirebilmesi açısından o ülkenin ulusal egemenliğini aşındırması ve küresel vergi rekabetini şiddetlendirmesi aynı derecede öneme sahip iktisadi etkiler olmaktadır. Bu nedenle, portföy sermayesinden elde edilen gelirin vergilendirilmesi açısından kaynakta kesilen verginin oranının yükseltilmesi bir vergi politikası önerisi olarak karşımıza çıkmaktadır (Bkz.Zee: 1998).

Esasen faiz ödemeleri,ödemeyi yapan firma açısından indirilmesine izin verilen bir giderdir ve kar payı gibi ödemeleri de faiz ödemesi gibi muhasebeleştirme eğilimi içinde olunabileceği düşünüldüğünde, böyle bir uygulama kurumlar vergisine tabi kazancı azaltıcı etki yaratmakta ve yurtdışına yapılan faiz ödemeleri üzerinden yapılan vergi kesintisi son derece önemli olmaktadır. Ancak, yerleşim yeri ilkesine göre vergilemenin yapıldığı ülkelerde kaynakta kesilen vergi oranının yükseltilmesi net sermaye ihracatçısı olan ülkelerin aleyhine vergi hasılatının yeniden dağılımına neden olduğu gibi, söz konusu ilkenin yatay adaleti sağlayıcı niteliğini zayıflatmaktadır. Kaynak ilkesine göre vergilemenin yapıldığı ülkelerde ise vergi etkisi ülke içine giren sermayenin vergi esnekliğine bağlı olacaktır.

NGLS'nin 26-Haziran-2000 tarihindeki Cenevre'de düzenlediği toplantıda Reuven Avi-Yonah da küreselleşmenin yarattığı vergileme sorunları ile ilgili olarak bütün ülkelerin portföy yatırımları üzerinden yeknesak karakterli kaynakta vergi kesintisi yapmaları ile çok uluslu şirketlerin satışlarından elde ettiği gelire bağlı olarak vergilendirilmesi şeklinde iki öneride bulunmuştur. Bu önerilerin ilki uluslararası sermaye hareketlerinin neden olduğu istikrarsızlıklara ilişkin bir çözüm önerisi olduğu için daha sonra kısaca ele alınacaktır. İkinci öneri ise çokuluslu şirketlerin üretim yerlerindeki vergilemeden kaçmak amacıyla, vergi cennetlerinde kurdukları aracılık yapan bağlı şirketlerin transfer fiyatlaması yoluyla kullanılmasının önüne geçme amacını gütmektedir. Bu önerinin nedeni büyük tüketim piyasalarının vergi cenneti olamayacağı düşüncesidir. Bu verginin uygulanışı esasen varış yeri temelli katma değer vergisinin idaresindekine benzer uygulama özellikleri göstermektedir, ancak verginin matrahı tüketim değil, net gelirdir ve dolayısıyla artan oranlı etkiye sahiptir (Bkz. NGLS: 2000, s. 3).

Bu konuyla bağlantılı olarak belirtilmesi gereken bir başka konu da finans piyasalarının giderek birbiriyle bütünleşmesi ve mali araçların çeşitlenmesi, yeni mali araçların ortaya çıkmasının bunlardan elde edilen gelirlerin vergilendirilmesinde çeşitli sorunlarla karşılaşılması, dolayısıyla haklı olarak mali karınca olarak adlandırıldığı gibi, vergi gelirlerini azaltıcı etki yaratmasıdır. Birçok ülkede portföy yatırımlarından elde edilen gelir gayrisafi gelir üzerinden, gelirin kaynaklandığı ülke tarafından kaynakta kesinti yoluyla vergilendirilmektedir. Mali işlemlerden elde edilen faiz, kar payı gibi gelirlerin aynı vergi oranlarına tabi olmaması ve bütün ödeme akımlarının vergiye tabi olarak sınıflandırılmaması, gelir elde edenleri gelirlerini kendileri açısından vergi avantajı sağlayacak şekilde göstermeye yöneltmektedir. Ayrıca, kaynakta kesilen vergiler iyi tanımlanmış ödeme akımlarına uygulanma eğiliminde olduğu için, türev mali araçlardan kaynaklanan yeni nakit akım türlerine bu kaynakta vergi kesintilerini uygulamak güçlük arz etmekte, dolayısıyla bazı istisnalar dışında türev mali araçlardan kaynaklanan mali akımlar kar payı ve faiz gibi sermayeden elde edilen gelir olarak kabul edilmemektedir. Bunlar gayrisafi hasılat temelli kaynakta vergi kesintisinin modern mali piyasaların işleyişine uygun olmadığını göstermektedir. Buna, yerleşim yeri ilkesine göre türev mali araçların vergilendirilmesi konusunda, gelirin kaynaklandığı ülkelerden istenen bilgilerin değişimi konusunda yasal, politik ve teknik problemlerle karşılaşıldığını da eklemek gerekir (Bkz. Alworth: 1998, s.513, 526 ve 527).

1. 2. Küreselleşme ve Gelir Dağılımı

İkinci olarak küreselleşmeden gelir dağılımında adaletin sağlanması amacı önemli ölçüde etkilenmektedir. Tabii hem gelişmiş, hem de gelişmekte olan ülkelerde gelir eşitsizliği artmakla birlikte, bunun tamamen küreselleşmenin hızlanmasından kaynaklanıp kaynaklanmadığı konusunda kesin bir yargıya varmanın olanaksız olduğu, teknolojik gelişmelerin de gelir eşitsizliğini artırıcı etkisinin öneminin unutulmaması gerektiği, ancak küreselleşmenin işçi sendikalarının pazarlık gücünü azaltarak, yeni

uluslararası işbölümüyle ortaya çıkan ticarete katılan ülkelerin kazançlı çıkabilmelerine rağmen, her bir ülke içinde çalışanların zararlı çıkmasının söz konusu olabileceği iddia edilebilir (Sachs: 1998, ss. 4-5). Görüldüğü gibi, küreselleşmenin lehinde olan bir yazarın bu görüşü de küreselleşme sürecinin gelir dağılımı üzerinde etkisinin olabileceğinin yadsınmadığını göstermektedir.

Gelir dağılımını etkileyen küreselleşme sürecinin bu etkisini doğrudan ve dolaylı olarak oluşan etkiler olarak ikiye ayırmak mümkündür. Küreselleşmenin gelir dağılımı üzerindeki doğrudan etkisi bu sürecin gerektirdiği düşünülen önlemlerin ve uluslararası rekabetin faktör getirileri üzerindeki etkisini ifade etmektedir diyebiliriz. Küreselleşmenin gelir dağılımı üzerindeki dolaylı etkisi ise küreselleşmenin devletin gelirin yeniden dağıtımına yönelik politikaları üzerindeki etkisi dolayısıyla oluşan tesir olarak değerlendirilebilir. Sözü ettiğimiz bu dolaylı etki, küreselleşmenin vergi gelirlerini azaltıcı etkisi nedeniyle sosyal amaçlı harcamaların azaltılması ihtiyacı ve/veya vergi rekabeti dolayısıyla vergilerin gelir dağılımında adaleti sağlayıcı özelliğinin zarar görmesi nedenleriyle ortaya çıkabilmektedir.

Küreselleşme süreci, ülkelerin yerli üreticilerinin daha etkin çalışabilmelerini ve uluslararası piyasalarda daha rekabetçi olmalarını sağlayabilmek amacıyla çeşitli önlemler almasını gerektirmekte, özelleştirme ve işçi çıkarmayı zorlaştırıcı kanunların kaldırılması gibi önlemler de düşük gelirliilerin aleyhine olmakta ve gelir dağılımını daha da bozucu etki yaratmaktadır. Ayrıca yatırımları çekmek amacıyla ülkelerin arasındaki vergi rekabeti vergi politikasının sosyal koruma amacıyla kullanılabilmesini olumsuz yönde etkilemektedir. Küreselleşme sürecinin düşük gelirliilerin korunması ihtiyacını daha da artırmasına rağmen, bu sürecin vergi gelirlerini azaltıcı etkisi dolayısıyla, devletlerin büyük ölçekte sosyal refah politikalarını yürütme ve finanse etme kabiliyetleri büyük ölçüde aşındırılmaktadır (Bkz. Tanzi: 2001 b, s. 2). Bundan dolayı, gelirin yeniden dağılımını sağlamak amacıyla sunulan sağlık hizmetleri, çocuk bakımı, yaşlıların korunması, yarı zaman çalışanlara yardımın genişletilmesi gibi hizmetlerden yararlanmanın yaygınlaştırılması ve faydalanmada adaletin sağlanması ile ilgili ulusal standartların belirlenmesi gereğinin (Falay: 1998, ss. 16-17) çok daha güçlü bir şekilde hissedildiği değişen ya da küreselleşen dünyada düşük gelirliilerin daha güç koşullarda yaşamlarını sürdüreceklerini vurgulamak gerekir.

Geçtiğimiz yüzyılda özellikle 1980li yıllara gelinceye değin, her ne kadar vergi teşvikleri nedeniyle vergi sistemlerinin artan oranlılık etkisi zarar görse de vergilemenin iktisat politikasının ve gelirin yeniden dağılımının temel bir aracı olarak görüldüğü söylenebilir. Çeşitli ülkelerin gerçekleştirdiği vergi reformlarına bakıldığında, küreselleşmenin ülkelerin ekonomiye müdahale etme kabiliyeti, yani demokratik devletin özerkliği üzerinde olumsuz etki yarattığı gözlenmektedir. Yapılan vergi reformları ile yüksek gelirliilere uygulanan en yüksek marjinal vergi oranlarıyla kurumlar vergisinin oranlarında indirime gidilmesi, özellikle yatırım kararlarını şekillendirme amacıyla uygulanan vergi ayrıcalıklarının, piyasanın kendi kararlarını kendisinin vermesi gerektiği düşüncesi ile kaldırılması ve oluşacak gelir kaybının tüketim vergileri ya da sosyal güvenlik kesintilerinin artırılması veyahut da vergi tabanının genişletilmesi yoluyla telafi edilmeye çalışılması temel nitelikler olarak göze

çarpmaktadır. Bütün bu değişiklikler de vergi yükünün düşük gelirliye doğru yeniden dağılımına yol açmaktadır. Küreselleşme sürecinin firmaların çıkarlarını değiştirmesi nedeniyle, firmalar da daha düşük vergi oranlarını cömert vergi ayrıcalıklarına tercih etmekte, dolayısıyla vergi ayrıcalıklarının kaldırılması tepki çekmemektedir (Steinmo: 1994).

Yine, NGLS'nin daha önce sözü edilen toplantısında Reuven Avi-Yonah da vergi rekabetinin modern refah devletlerinin toplam vergi gelirleri içindeki yüzdeleri açısından geleneksel olarak temel gelir kaynakları olan gelir ve kurumlar vergilerine önemli ölçüde zarar verdiğini belirterek, esasen gelişmiş ülkelerin bu konudaki ilk tepkilerinin vergi yükünü sermayeden emek üzerine kaydırmak olduğu, ikinci olarak emek üzerindeki vergilerin siyasi ve iktisadi olarak uygulanmasının güç olması halinde de sosyal güvenlik politikalarının değiştirildiğinin üzerinde durmuştur. Böylece, küreselleşmenin gelir eşitsizliğini artırdığı, iş güvencesini olumsuz etkilediği, daha fazla sosyal sigorta gereksiniminin olduğu bir ortamda vergi rekabetinin vatandaşlarına sosyal güvenlik hizmetini sunmaya çalışan ülkelerde bir mali krize yol açtığı belirtilmektedir (Bkz. NGLS: 2000 s. 2).

Ancak, küreselleşme sürecinin hızlanmasının gelirin yeniden dağılımı üzerinde olumsuz etkisi olmakla birlikte, demokrasilerde siyasi sürecin gelir dağılımı amacının tamamen gözardı edilmesini engelleyici işlevinin olduğu da unutulmamalıdır. Çünkü küreselleşmenin gelir dağılımı üzerinde olumsuz etki yaratacağını düşünen seçmenler gelirin yeniden dağıtımını amaçlayan politika uygulayacak siyasetçilere oy vererek yoğunlaşan vergi rekabetine karşı bir önlem alacak ve böylece küreselleşmenin ve vergi rekabetinin klasik olarak nitelendirilebilecek etkileri ortadan kalkmamakla birlikte, temsili demokrasiler bu olumsuz etkileri hafifletici fonksiyon görecektir (Bkz. Gottschalk ve Peters: 2002).

1. 3. Küreselleşme ve İstikrarlı Büyüme

Hızlanan küreselleşme süreci iktisadi büyüme ve makroekonomik istikrar üzerinde de etki yaratmaktadır. Özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında vergi politikasının sosyal refah devletinin önemli bir aleti haline geldiğini, yatırımları artırmaya ve/veya yönlendirmeye yönelik vergi ayrıcalıklarının ülkelerin büyük çoğunluğunda tanındığını ifade etmek mümkündür. Tanınan bu ayrıcalıklar ülkelerin vergi sistemlerini karmaşık hale getirmiş, uygulamayı zorlaştırmış, buna karşın vergi kaçakçılığını da kolaylaştırmıştır. Ancak, küreselleşme sürecinde iktisadi büyüme amacı bir diğer amaç olan gelir dağılımında adaletin sağlanması amacının yanında çok daha önemli hale gelmiş ve iktisadi büyümenin hızlandırılmasında uluslararası rekabet gücünün önemi sözkonusu sürecin hızlanmasıyla çok daha belirginleşmiştir (Steinmo: 1994, ss. 4-7).

Hızlanan küreselleşme sürecinin etkisiyle günümüzde uluslararası işbölümünün farklı bir şekle büründüğü görülmektedir. Tabiiyle II. Dünya Savaşı sonrasında uluslararası ticaret dünya üretiminden daha hızlı bir artış göstermiştir. Aynı şekilde, son yıllarda uluslararası sermaye akımı ticaret akımından, yabancı doğrudan yatırımlar da

uluslararası sermaye akımından daha hızlı bir şekilde artmıştır. Üretim süreci de giderek uluslararasılaşmış ve alternatif üretim yerlerinin karşılaştırılmalı üstünlüklerine bağlı olarak bir malın üretim sürecinin farklı aşamaları dünyanın farklı yerlerinde gerçekleştirilebilir hale gelmiştir. Nihai ürünlerin üretim sürecinin emek yoğun kısımlarının gelişmekte olan ülkelerde üretilmesi sayesinde, küreselleşme sürecinin hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelere yarar sağlayacağı, dolayısıyla iktisadi büyüme açısından olumlu etki yaratacağını iddia etmek mümkündür. Bu görüşe göre taşımacılık maliyetlerini artıran ve iklimleri nedeniyle dezavantaj yaratan coğrafi konuma sahip olan ülkelerle, imalat sanayiinin gelişmesinin önünde bir engel oluşturan petrol gibi önemli doğal kaynakların üreticisi olan ülkeler dışındaki bütün ülkeler küreselleşmeden kazançlı çıkmakta, gelişmiş ülkeler yeni buluşları için daha düşük birim maliyetlerle daha büyük bir pazara ulaşabilmekte, gelişmekte olan ülkeler ise çokuluslu firmaların dünya üretiminin bir kısmını bu ülkelerde yapması sayesinde yeniliklerin "meyve"lerinden yararlanma olanağına kavuşmaktadırlar (Sachs: 1998, ss. 2-3).

Diğer taraftan, küreselleşmenin iktisadi istikrar üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi küreselleşmenin sadece meyvelerinden bahsetmenin mümkün olmadığını göstermektedir. Sabit döviz kuru uygulamasından dalgalı kur uygulamasına geçilmesi ve sermaye hareketleri üzerindeki sınırlamaların kaldırılmasının temel, elektronik iletişim olanaklarının işlem sürecini hızlandırmasının da ikincil öneme sahip bir faktör olduğu mali küreselleşme, üretim artışının ve dünya ticaret hacminin büyümesini olumsuz etkilemiş, işsizliği artırmış, gelirin belli ellerde toplanmasına ve küresel krizlerin sıklığında bir yükselişe neden olmuştur. Sermayenin ülke dışına çıkmasından endişelenen devletler de bu mali piyasaları rahatlatmak amacıyla tam istihdam ve gelir dağılımında adaletin sağlanması amaçlarını ikincil öneme sahip amaçlar olarak görmeye başlamışlardır. Sonuç olarak, sermaye hareketleri üzerindeki sınırlamaların kaldırılmasının, nominal döviz kurlarındaki değişiklikler sayesinde portföy sermayesi akımlarını artırıcı etkisinin olamayacağı, böylece reel döviz kurları ve faiz oranlarının uçuculuğunun minimize edileceği, uzun vadeli sermaye hareketlerinin kaynak tahsisinde etkinliği sağlayacak yönde gelişeceği ve ülkelerdeki reel faiz oranlarının birbirlerine yaklaşmasına neden olacağı beklentisi gerçekleşmemiştir. 1970'li yıllarda J. Tobin tarafından önerilen % 0,5 gibi düşük oranlı ve her ülke tarafından uygulanacak bir döviz işlemleri vergisinin ya da Tobin vergisinin kısa vadeli sermaye hareketlerinin hızını azaltacağı ve kısa vadeli sermaye hareketlerinin neden olduğu istikrarsızlığın önüne geçilmesi açısından önemli bir rolünün olacağı düşüncesi dile getirilmeye başlanmıştır (Felix: 1995).

Bütün ülkeler tarafından uygulanacak bu döviz işlemleri vergisini istikrar sağlayıcı vergi politikasının önemli bir aracı olarak görmek mümkündür. Ayrıca, sermaye hareketlerinin nasıl azaltılacağı sorununun, mali piyasaların kamu harcamaları üzerindeki baskısı nedeniyle, ülkelere kamusal amaçlara ulaşması için gerekli esnekliğin sağlanması ve böylece iktisat politikalarının izlenmesi bakımından bir ölçüde özerklik tanınması bakımından temel bir sorun olarak görülmesi (Angelis: 2000, s.2) halinde de bu verginin sözü edilen esnekliği sağlayıcı işlevi olacaktır.

Diğer taraftan, J. Tobin kendisiyle yapılan bir mülakatta, önerdiği vergi 1970'li yıllarda uygulanmaya başlasaydı Asya ülkelerinin bu kadar yüksek büyüme hızına sahip olup olamayacağı ve Asya'daki mali krizin yine yaşanıp yaşanmayacağına ilişkin sorulara cevabında önerdiği verginin uzun vadeli yatırımları etkileyecek denli yüksek oranlı olmadığını, böyle bir krizin yaşanmaması için tek başına Tobin vergisinin yeterli olmadığını, ülkelerin bankacılık sistemi ile sermaye piyasasına ilişkin reformları yapması gerektiğini, sabit döviz kuru uygulamasının ise büyük bir hata olduğunu belirtmiştir (Boukhari ve diğerleri: 1999, s.3). Tobin'in bu düşüncesinin, uluslararası sermaye akımlarının bizzat küreselleşme nedeniyle ekonomileri istikrarsızlığa sürüklediği, sadece mali piyasalardaki piyasa başarısızlığının neden olduğu istikrarsızlığı daha da artırdığı (Sachs: 1998, s. 4) görüşü ile paralel olduğu şeklinde değerlendirilebilir.

İktisadi istikrar konusuyla ilgili olarak Avi-Yonah da küreselleşme ile bağlantılı sorunların çözümü konusunda uluslararası işbirliğine gidilerek bütün ülkelerin portföy yatırımları üzerinden yeknesak karakterli kaynaktan vergi kesintisi yapmalarını önermiştir. Bu önerinin amacı esasen ülkelerin hızlanan küreselleşme sürecinin vergi gelirlerini azaltıcı etkisine çözüm bulmak değil, giderek hızlanan portföy sermayesi akımlarının iktisadi istikrarı bozarak ülkelerin refahını azaltmasının önüne geçilmesinde küresel karakterli böyle bir verginin ya da uygulamanın önemli bir işlev göreceğinin düşünülmüş olmasıdır (Bkz. NGLS: 2000 s. 3). Bu önerinin, Tobin tarafından önerilen ve literatürde kapsamlı bir şekilde tartışılan döviz işlemleri vergisinin alternatif olduğu görülmektedir.

1. 4. Küreselleşmenin Vergi Politikası Üzerindeki Etkisine İlişkin Bazı Çalışmalar :

Hızlanan küreselleşme sürecinin vergi politikasının temel amaçları üzerinde doğrudan ya da dolaylı olarak yaptığı etkileri ele alarak dünya refahı ve /veya tekil ülkelerin refahı üzerinde yaptığı etkiyi ele alan çalışmaların incelenmesi konuya ilişkin değerlendirmeler yapılabilmesi bakımından aydınlatıcı olacaktır.

Daha önce belirtildiği gibi, küreselleşme sürecinin uyardığı vergi rekabeti uluslararası hareketliliği yüksek olan üretim faktörü, yani sermaye üzerindeki vergilerin düşürülmesine, buna karşın emek üzerindeki vergilerle tüketim vergilerinin artırılmasına yol açacaktır. Bu durumda vergi yapısında meydana gelecek böyle bir değişikliğin etkisinin ne olacağı merak edilen sorulardan birini oluşturmaktadır. Bu konuda yapılan bir çalışmada kurumlar vergisi oranının düşürülmesi ve emek vergisi oranının artırılmasının neden olduğu emek piyasası üzerindeki olumsuz etkinin sermaye piyasasındaki sapmaların azaltılmasının yarattığı olumlu etkiyi aştığı sonucu ulaşılan sonuçlardan birini oluşturmaktadır. Emegın uluslararası hareketliliğinin olmadığı, sermayenin uluslararası hareketliliğinin ise tam olduğunun varsayıldığı iki ülkeli modelde, meseleye dünya refahı açısından bakıldığında, bir ülkede kurumlar vergisi oranının düşürülmesinin olumlu uluslararası tepki yarattığı sonucuna varılmakla

birlikte, uzun dönemde dahi net ücretlerin her iki ülkede de azalma eğiliminde olduğu sonucu özellikle gelir dağılımı açısından önemli bir sonuç olarak değerlendirilebilir. (Bkz. Roeger ve diğerleri: 2002).

Yine, daha önce ifade edildiği gibi, küreselleşme süreci vergi hasılatını azaltarak ülkelerin sosyal politikaları üzerinde olumsuz bir dolaylı etki yaratmakta ve böylece gelir dağılımı daha da bozulabilmektedir. Bu nedenle, ülkelerin uyguladığı sosyal politikalarla gelir dağılımı arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmanın sonuçları bizi şaşırtmamaktadır. OECD ülkelerindeki gelir eşitsizliğindeki değişikliğin sosyal politika önlemlerindeki değişikliklerle ilişkili olup olmadığının araştırıldığı bu çalışmada (Caminada ve Goudswaard: 2001) 1980'li yılların başlarından itibaren gelir eşitsizliğinin 16 OECD ülkesinin 13'ünde arttığı, ülkelerin çoğunda gelir eşitsizliğindeki değişimle ülkelerin refah devleti politikalarındaki değişiklik arasında bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle İngiltere ve Hollanda'da eşitsizliğin OECD ortalamasının üzerinde artış göstermesinin dikkate değer olduğu belirtilmiş ve Hollanda'daki gelir eşitsizliğinin OECD ortalamasının altında olmasına rağmen, bütçe yansımaları analizinden bu ülkedeki gelir eşitsizliğinin artmasında sosyal güvenlik reformlarının önemli etkisinin olduğu vurgulanmıştır. Görüldüğü gibi, bu çalışma ülkelerin sosyal politikalarında çalışanların aleyhine olan değişikliklerin gelir dağılımındaki adaletsizliği daha da artırdığını doğrulayan sonuçlara ulaşmıştır.

Diğer taraftan, cevabı merak edilen bir başka soru da küreselleşmenin hızlanmasının uyardığı vergi rekabetinin ülkelerin sosyal politikalarını nasıl etkileyeceğine ilişkin sorudur. Bu konuda yapılan ve burada yer vereceğimiz çalışmalardan birisi S. Steinmo'nun İsveç ile ilgili çalışmasıdır. Bilindiği gibi refah devleti dendiğinde esasen İskandinav ülkeleri ve özellikle İsveç akla gelmektedir. Bu ülke dünyada en yüksek vergi oranlarının uygulandığı ülkelerden birisi olmasının yanı sıra, geliri yeniden dağıtıcı programları nedeniyle gerçek bir refah devleti sıfatı ile de anılmaktadır. Böyle bir ülkede küreselleşmenin sosyal politika üzerindeki etkisinin incelenmesi, en azından gelişmiş bir ülke açısından sonuca ulaşılması çalışmamız açısından değer taşımaktadır.

İsveç'te 1991 yılında yapılan vergi reformu ile vergi mükelleflerine önemli kolaylıklar sağlanmış, gelir vergisinin en yüksek vergi oranı %80'den %50'ye çekilmiş, sermaye gelirlerine % 30 oranında vergi uygulaması getirilmiş, kurumlar vergisinin oranı da %30'a indirilmiş ve çok cömert olarak nitelendirilen vergi harcamaları kaldırılmıştır. Bu değişiklikler vergi hasılatını azaltıcı etki yapmış, ancak sosyal refah harcamalarının düşürülmesi toplumsal açıdan mümkün olmadığından buna girişilememiş ve bütçe açıkları ile karşılaşmıştır. Bu durumda vergi indirimlerinde kısmen de olsa geri adım atılmış ve bu sayede bütçe açıkları kapandığı gibi, bütçe fazlaları yaşanır hale gelmiştir. İsveç halkının çoğunluğu İsveç'in sosyal refah devleti olarak kalmasını istemekte, her ne kadar vergilerin çok yüksek olduğunu düşünse de, vergilerin düşürülmesi kamu harcamalarının azaltılmasını zorunlu kılacağı için İsveçlilerin azınlığı vergilerin düşürülmesini arzulamaktadır. Küreselleşmenin hızlandığı bir dönemde ortaya çıkan bütçe fazlalarının sermaye üzerindeki vergilerin azaltılması amacıyla kullanılması yerine, çocuk yardımının artırılması ve devlet

borçlarının ödenmesinde kullanılmasının düşünüülmesi de bu isteğin bir sonucudur (Bkz. Steinmo: 2001).

İlk bakışta küreselleşmenin İsveç gibi bir ülkede vergi rekabeti nedeniyle sosyal harcamaları azaltabileceği, hatta refah devletinin sonunu getirebileceği bile söylenebilir. Ancak, bu çalışmada genel olarak beklenenin aksine, İsveç gibi refah devletlerinin küresel ekonomide de refahını artırabileceği ve nispeten eşitlikçi bir toplum taahhüdünü yerine getirebileceği sonucuna ulaşılmaktadır. Steinmo'ya göre yatırım getirisini vergi oranından daha fazla etkileyen, ücretler, işgücünün niteliği, altyapı ve siyasi istikrar gibi birçok faktör vardır ve bu faktörler de yüksek vergilerden olumlu yönde etkilenmektedir. Böylece, İsveç yüksek vergi oranlarının uygulandığı bir vergi sisteminin bazı avantajlarını sunan bir ülke olarak karşımıza çıkmakta ve yüksek vergilerin yatırımcılara, tüketicilere ve çalışanlara yüklediği yükü nazaran tanıdığı avantajlar bu maliyetleri aşabilmektedir.

D. Swank ise küreselleşmenin hızlanmasının uyardığı vergi rekabetinin ülkelerin sosyal politikalarını nasıl etkileyeceğine ilişkin soruya genel olarak **gelişmiş ülkelerde** küreselleşmenin refah devleti üzerindeki etkisini inceleyen çalışmasıyla cevap aramıştır (Swank: 1998). Bu çalışmada sermaye akımlarının serbestleşmesiyle vergi politikalarının ülkelerin kendi piyasayı düzenleyici rollerini oynamaktan vazgeçtikleri, böylece vergi politikasının yeni rolünün piyasaya uygun vergileme rolü olduğu ifade edilmektedir. Sözü edilen role göre, vergi oranlarının indirilmesi ülke açısından iktisaden avantajlı görüldüğünde vergi geliri açısından bu oran indirimlerinin bilhassa muafiyet ve istisnaların kaldırılmasıyla dengelenmesi gereği ortaya çıkmaktadır. Böylece gelir vergisi açısından yapılan değişiklikler esasen, yatırımları piyasanın dağıttığı ve devletin gelir ihtiyacını giderdiği oyun sahasının düzleştirilmesinin sağlanmasına yönelik olmuştur. Diğer taraftan, ülke ekonomisi gidercek daha fazla uluslararası rekabete açıldıkça, politika yapıcılar üzerinde, uluslararası fiyat rekabetçiliğinin artırılması amacıyla, vergi indirimleri yoluyla maliyetlerin düşürülmesi konusunda ilave bir baskının oluşması söz konusudur. Ancak, bu etkinin büyüklüğünün zayıf olduğu sonucuna ulaşıldığı belirtilmektedir. Yine, işletmeler üzerindeki vergi oranlarının, yeni sosyal politikaları fonlamak amacıyla artırılması güçleşmektedir. Ülkelerin vergi politikasının değişmesinde uluslararası sermaye piyasalarının doğrudan baskısının yanı sıra, düşük büyüme oranları, uluslararası ticarete açıklığın artması gibi ülke içi nedenler, kamu ekonomisinde verginin payının genişlemesini önemli ölçüde sınırlamaktadır. Buna karşın, ileri demokrasilerde toplam vergi yükünün azaldığı konusunda çok az delilimiz vardır. Bu ülkelerde işletmelerin vergilendirilmesi açısından, sosyal harcamaları radikal bir şekilde kısacak, kamu mallarının sunumunu çok olumsuz bir şekilde etkileyecek, karşı konulamaz olarak nitelendirilebilecek bir baskı görülmeğe benzemektedir. Görüldüğü gibi, bu çalışmada farklı ideolojik görüşlere sahip olan hükümetlerin kendi tercih ettikleri politika hedeflerini izleyebilme olanağını bulacakları sonucuna ulaşılmıştır. Tabiiyle böyle bir sonuç yukarıda ele aldığımız İsveç ile ilgili çalışmada olduğu gibi, teorik temelli beklentilerden farklı bir sonucu ifade etmektedir.

Küreselleşme sürecinin hızlanmasının neden olduğu vergi rekabetinin sadece gelir dağılımı ve sosyal politikalar üzerindeki değil, daha geniş kapsamlı etkilerine ulaşmayı hedefleyen çalışmalardan birisi ise H. Strulik tarafından yapılan çalışmadır.

Bu çalışmada H. Strulik nüfusunun sermayedar ve çalışanlardan oluştuğu iki ülkeli neoklasik büyüme modelini kullanarak uluslararası vergi rekabetinin etkilerini incelemiştir (Strulik:1999). Modelin oluşturulmasında sermayedarların dönemler arası fayda maksimizasyonunu gerçekleştirecek şekilde tasarruf ve yatırım kararlarını verdikleri, çalışanların da kullanılabilir gelirlerini tüketime harcadıkları, devletlerin ise kurum gelirleri ve ücret gelirleri üzerine tek bir vergi oranı uygulayarak elde ettikleri vergi gelirini üretken kamu mallarına ve çalışanlarına gelir transfer etmek amacıyla harcadıkları varsayılmıştır. Küreselleşmenin maliye politikası (vergi politikası) üzerindeki etkilerini ayırabilmek amacıyla da, ülkelerdeki bireylerin tercihlerinin ve teknolojilerin aynı (özdeş) olduğu, buna karşın bu ülkelerin kamu sektörünün büyüklüğü ve kamu harcamalarının bileşimi bakımından farklılıklar gösterebileceği kabul edilmiştir. A.B.D ile Fransa, Almanya, İtalya ve İngiltere'nin verilerinin ortalaması alınarak oluşturulan farazi bir başka ülke, **Avrupa G-4** olarak ele alınıp modelin çözümlenmesi gerçekleştirilmiş ve vergi politikalarının değiştirilmesinin etkileri konusunda çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır.

Çalışmada sermayenin ülkeye çekilmesi amacına yönelik uluslararası rekabetin ülkeleri vergileri ve gelirin yeniden dağıtımına yönelik harcamaları azaltmaya yönlendirdiği, artan küreselleşmenin sermaye sahiplerinin refahını önemli ölçüde artıracığı ve dolayısıyla refah devletini aşındıracağı beklentisinin doğrulandığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, dünya sermayesinden alınan payın artırılması ve böylece uzun dönemde işçilerin artan verimliliği sayesinde, başlangıçta sosyal refah harcamaları yüksek olan ülkenin küreselleşme ile refahını artırabileceği, yani küreselleşmeden kazançlı çıkabileceği sonucuna varılmıştır.

Modelin çözümlenmesinin yapıldığı **Avrupa G-4 ve A.B.D** için ise her iki ülkedeki maliye politikası (vergi politikası) reformlarından ya da rekabetinden çalışanların olumsuz etkilendiği, ancak bu olumsuz etkinin A.B.D.'de diğer ülkeye göre çok daha yüksek olduğu, yani daha fazla refah kaybına uğrayacakları sonucu çıkmaktadır. Böyle bir sonuç ise, daha önce daha büyük kamu sektörünün olduğu Avrupa G-4'ün etkin vergi oranına doğru daha büyük adım atmasından, bunun da A.B.D'den Avrupa'ya doğru daha büyük sermaye akımına neden olmasından kaynaklanmaktadır. Çünkü böyle bir sermaye akımı A.B.D.'deki sermaye miktarını azaltacak, buna karşın Avrupa'daki sermaye miktarını artıracaktır. Bu gelişmeye bağlı olarak, Avrupa'daki emek verimliliği yükselecek, A.B.D.'deki emek verimliliği ise azalacaktır. Böylece, Avrupa'da çalışanlar transfer harcamalarının azalmasından dolayı katlanılan refah kaybını kısmen de olsa telafi edebilecekler, buna karşın A.B.D.'de çalışanlar transfer harcamalarının azalmasından kaynaklanan refah azalışına ek bir refah kaybına maruz kalacaklardır.

Strulik'in bu çalışmasının sonuçları küreselleşmeden dolayı dünyanın değişik ülkelerinin refahlarının farklı şekillerde etkilendiğini göstermesi açısından ilginçtir.

Ayrıca, bu çalışmada, beklendiği gibi, vergi rekabetinin ülkelerin sosyal politikaları üzerinde olumsuz etki yarattığı sonucuna ulaşılmaması da dikkate değer bir başka sonucu oluşturmaktadır.

2- Küreselleşme, Uluslararası Kaynak Tahsisi ve Vergi Rekabeti

Üretim faktörlerinin ve özellikle sermaye hareketlerinin giderek serbestleştiği bir dünyada önemli bir başka vergi politikası sorunu da vergi rekabeti alanındadır. Bu hem ulusal, hem de uluslararası açıdan çeşitli sorunlar yaratmaktadır. Bu nedenle bu bölümde vergi rekabetinin etkilerinin uluslararası kaynak tahsisinde etkinlik ve böylece dünya refahı ile tekil ülkelerin toplumsal refahı bakımından değerlendirilebilmesi amacıyla bu konudaki görüşlerin temel çizgileriyle incelenmesi hedeflenmektedir.

2. 1. Küreselleşme ve Uluslararası Kaynak Tahsisi

Küresel açıdan bakıldığında, bütün yatırımlar aynı vergi öncesi gerekli getiri oranı ile karşı karşıya kalmaları halinde üretim etkinliği gerçekleşecek ve dünya geliri maksimize edilebilecektir. Her ülkenin dışa kapalı bir ekonomisinin olduğu bir dünyada bu vergi öncesi gerekli getiri oranının bütün ülkelerde birbirine eşit olacağını beklemek ve dolayısıyla global üretim etkinliği koşulunun gerçekleşeceğini söylemek mümkün değildir. Sadece uluslararası mal ve hizmet ticaretine izin verilmesi faktör fiyatlarının eşitlenmesi mekanizması yoluyla kısmen de olsa global üretim etkinliği hedefine doğru adım atılması anlamını taşıyacaktır. Ancak bu, farklı üretim teknolojileri, üretimde uzmanlaşma ve ulaşım maliyetleri gibi doğal engeller ve ticaret akımlarını kısıtlayan engeller nedeniyle, uluslararası ticaret yatırımların getiri oranlarındaki farklılıkların ortadan kalkmasını sağlayamayacaktır. Dolayısıyla emeğin uluslararası hareketliliğinin olmadığı varsayımı altında, sermayenin serbestçe dolaşımının sağlanması üretimdeki etkisizlikleri ortadan kaldıracaktır. Bütün ülkelerin tek bir vergileme ilkesine göre, ya yerleşim yeri ilkesine göre, ya da bütün ülkelerin eşit vergi oranlarını uyguladığı kaynak ilkesine göre geliri vergilendirmesi gerçekleştiğinde bu üretimde etkinlikle uyumlu olacaktır (Slemrod: 1995, ss. 474-475).

Sadece yerleşim yeri ilkesine göre gelirin vergilendirilmesi halinde sermaye en etkin olarak kullanıldığı yerlere göç edecektir. Bu nedenle, yerleşim yeri ilkesinde sermayenin kullanımında etkinliğin sağlanabilmesi için vergi matrahının ve vergi oranlarının uniform olması ihtiyacı yoktur. Buna karşın, gelir sadece kaynak ülke ilkesine göre vergilendirildiğinde sermaye en düşük vergili yerleri tercih edecektir, yani sermaye vergiden sonraki getiri oranı en yüksek olan yerde kullanılacaktır. Bu nedenle, sermayenin ya da genel olarak üretim faktörlerinin kullanımında etkinliğin sağlanması vergi matrahı ve vergi oranlarının harmonizasyonunu gerektirmektedir (Kay: 1990, s. 53).

Bu durumda yerleşim yeri ilkesine göre vergileme gerçekleştirildiğinde sermaye ihraç tarafsızlığı sağlanmaktadır. Buna karşın sermaye ithal tarafsızlığı sağlanamaz. Kaynak ilkesine göre vergilendirme yapıldığında ise, sermaye ithal tarafsızlığı sağlanmakta, sermaye ihraç tarafsızlığı sağlanamamaktadır.

Gelirin kaynak ilkesine göre vergilendirilmesi halinde serbest global sermaye akımları tasarruf edenlerin net getirilerini eşitleyerek dünya tasarruflarının etkin tahsisini, yani sermaye ithal tarafsızlığını sağlamaktadır. Ancak farklı oranlarda uygulanan gelir vergisinde yerleşim yeri ilkesi benimsenmişse, sermaye ithal tarafsızlığı sağlanamamaktadır. Eğer bütün ülkeler yukarıdaki iki ilkedden birini seçmişler ise ve bütün ülkeler aynı vergi oranını uyguluyorlarsa, teorik olarak sermaye ihraç tarafsızlığı ve sermaye ithal tarafsızlığı birden sağlanabilmektedir. Böyle bir harmonizasyon ya da koordinasyon söz konusu değilse, bu sonuca ulaşamayacaktır. Ancak, vergi harmonizasyonunun ikinci en iyi alternatifi yine yerleşim yeri ilkesidir. Çünkü bu ilke mobil üretim faktörlerini çekmek için ülkeler arasında vergi rekabetini teşvik etmeyecek ve küresel üretim maksimizasyonunu sağlayacaktır (Asher ve Rajan: 2001, s.5).

Vergi öncesi ve sonrası getiri oranlarının eşitlenmesi ya bütün sermaye vergilerinin kaldırılması, ya da bütün ülkelerin sermaye gelirini aynı oranda vergilendirmesi halinde gerçekleşecek, dünya refahı maksimize edilecek ve büyüme oranları birbirine yakınlaşarak eşitlenecektir. Bunların ilki ülkelerin kamu harcamalarını karşılayacak gelire sahip olmamaları nedeniyle olabilir gözükmemektedir. İkinci alternatifi ise vergi konusunda işbirliğine gidecek ülkelerin hangi uluslararası vergilendirme ilkesini seçeceğine ilişkin sorun nedeniyle somutlaşamayacağı söylenebilir. Dünya refahının maksimize edilmesi konusuna iki uluslararası vergileme ilkesi açısından daha yakından bakıldığında aşağıdaki değerlendirmelerin yapılması mümkündür (Bkz. Razin ve Yuen: 1999, ss. 67-69).

Yerleşim yeri ilkesi ulusal refahı maksimize eden, yani ulusal açıdan etkin uluslararası vergileme ilkesidir. Ayrıca, bu ilke çerçevesinde gelirin vergilendirilmesi halinde yatırımlar dünya çapında etkin bir şekilde dağılmakta ve üretim etkinliği, yani sermaye ihraç tarafsızlığı sağlanmaktadır. Ancak ülkeler aynı vergi oranını uygulamadıkları takdirde, sermayenin vergiden sonraki getirisi farklılaşacak ve tüketimde dönemler arası marjinal ikame hadlerindeki farklılıklar nedeniyle tasarrufların uluslararası tahsisinde etkinlik gerçekleşemeyeceği için sermaye ithal tarafsızlığı sağlanamayacaktır. Sermaye hareketliliğinin tam olması halinde, vergi rekabeti uzun dönemde bütün ülkelerde sermaye geliri üzerindeki vergi oranlarını sıfırlayacağı için, sermayenin hem vergi öncesi, hem de vergi sonrası getiri oranları bütün ülkelerde eşitlenecektir. Sonuçta, bütün ülkelerde aynı gelir büyüme oranları gerçekleşecek, yani vergi rekabeti ülkelerin büyüme oranlarını uzun vadede eşitleyecektir.

Diğer taraftan, eğer bütün ülkeler sadece kaynak prensibini kabul etmek durumunda iseler, sermaye hareketliliğinin tam olduğu bir durumda sermaye düşük vergili ülkelere gideceği için, ülkeler ülke içindeki sermayenin diğer ülkelere gitmesini önlemek ve/veya ülke dışındaki sermayeyi çekmek amacıyla sermaye vergisi oranlarını

düşürmeye çalışacaktır. Böylece vergi rekabeti, ülkelerin yabancıların kaynak ülkeden elde ettiği sermaye gelirini vergilemeden tamamen kaçınmaya yöneltecektir. Uygulanan ilke çerçevesinde hem yerleşiklerin, hem de yabancıların elde ettiği sermaye geliri üzerine aynı vergi oranı uygulanacağı ve hatta ülke içi kaynaklı sermayenin geliri vergileme kapsamı dışında tutulacağı için, vergi yükünün tamamının uluslararası hareketliliği olmayan faktör üzerine kaydırılması söz konusu olacaktır. Sonuçta sözü edilen bu ilke de ülkelerin büyüme oranlarını çeşitleyici etki yaratmaktadır.

2. 2. Küreselleşme ve Vergi Rekabeti

Vergi rekabeti esasen gelir vergisi ve özellikle kurumlar vergisi alanında etkisini hissettirmektedir. Bu nedenle burada ağırlıklı olarak üretim faktörlerinin dolaysız vergilere ilişkin farklılıklara duyarlılıkları değerlendirilecek, dolaylı vergilere ilişkin vergi rekabetine ise kısaca değinilecektir. Daha sonra da vergi rekabeti konusundaki iki farklı görüş temel argümanları ile ele alınacaktır.

2. 2. 1. Üretim Faktörlerinin ve Malların Uluslararası Hareketliliği ve Vergi Rekabeti

Geliri vergilendiren vergilerle ilgili vergi rekabeti konusunda üretim faktörlerinin vergi farklılıklarına duyarlılıkları büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, soruna öncelikle uluslararası hareketliliği yüksek olan sermaye açısından bakıldığında, daha yüksek işlem maliyetleri gerektiren doğrudan yabancı sermaye yatırımları ile ilişkili sermaye hareketlerinin, portföy sermayesine ilişkin sermaye hareketlerine göre vergi yükü farklılıklarına daha az duyarlı olduğu; siyasi istikrar, doğal kaynaklar gibi vergi dışı etkenlerin daha büyük önem taşıdığı görülmektedir (Zee: 1998, s. 2). Ancak, yabancı yatırımcıların yatırım kararlarında verginin yanısıra birçok faktör etkili olmakla birlikte, ülkelerin uyguladıkları vergilerin farklılıkları da yatırım kararları üzerinde etki yaratmaktadır (Bkz. Owens: 1993, ss. 23-24).

Ayrıca, yabancı yatırımcılar açısından nerede yatırım yapılacağına ilişkin kararın verilmesi konusunda vergi farklılıklarının gözönüne alınması yeterli olmamakta, ülkelerin yatırımcılara sunduğu kamu hizmetlerinin de değerlendirilmesi gerekmektedir. Yani, yatırımcılar ülkelerin kendilerine sundukları farklı kamu hizmetleri ve vergi yükümlülükleri paketlerinden kendileri açısından en uygununu seçmek isteyeceklerdir (Roin: 2001, s.6) Bu nedenlerle, yatırımın getirisini vergi oranından daha fazla etkileyen, ücretler, işgücünün niteliği, altyapı ve siyasi istikrar gibi birçok faktörün yüksek vergilerden olumlu yönde etkilendiği, ülkelerin sunduğu bu avantajların yüksek vergilerin yatırımcılara, tüketicilere ve çalışanlara yüklediği maliyetleri aşabildiği İsveç gibi bir ülkede bile refahın artırılabilceğini söylemek mümkündür (Bkz. Steinmo: 2001).

Bütün bunları ortaya koyduktan sonra, yabancı yatırımcıların yatırım kararlarında göz önüne alacakları ve yatırımlarının getirisini doğrudan ve dolaylı olarak etkileyecek vergi farklılıkları olarak birçok unsurun akla geldiğini görmekteyiz. Bunların bir kısmı yatırımların getirisini doğrudan etkilemektedir. Örneğin vergi rekabetinin daha yoğun yaşandığı yabancı doğrudan yatırımlarla ilgili olarak yatırımcılar yatırımı yaptığı takdirde ne kadar vergi ödeyeceğini, yatırımın ömrü boyunca verginin artma ya da azalma olasılığı gibi sorulara cevap arayacaklardır. Yatırımın finansman şekli, yatırımın yapılma şekli gibi konular bu soruların cevaplarını büyük ölçüde etkileyecektir. Bu soruların cevaplandırılmasında vergi matrahının nasıl belirlendiği, vergi oranı, zararlara nasıl vergisel işlem yapıldığı, kar dağıtımında vergisel işlemler ve uluslararası vergileme anlaşmaları önemli değişkenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine, bazı ülkeler belirli tür yatırımları teşvik amacıyla daha düşük vergi oranları, hızlandırılmış amortisman, yatırım indirimleri ve vergi tatilleri gibi vergi teşvikleri uygulayabilirler. Bu nedenle yatırımcılar ülkelerin uyguladıkları bu tür vergi avantajlarını da göz önüne alarak yatırım kararlarını vereceklerdir (Owens: 1993, ss. 23-24).

Bunların yanısıra, yatırımcılar karlarla doğrudan ilişkili olmasa da getirilerini dolaylı olarak etkileyebilecek, sermaye varlıkları ve gayrimenkuller üzerindeki vergiler gibi vergileri de göz önüne alacaktır. Yatırımcıların üzerinde duracakları bir başka konu da vergi kanunlarının nasıl uygulandığıdır. Yüksek vergilerin uygulandığı bir ülkede, eğer idare vergi kanunlarını gerektiği gibi uygulayamıyorsa, yatırımcılar bu durumu cezbedici bir faktör olarak hesaplarına dahil edecektir.

Diğer üretim faktörü olan emeğin vergi farklılıklarına duyarlılığı göz önüne alındığında, bu duyarlılığın sermayenin duyarlılığına göre çok düşük olduğu görülmektedir. Hatta yapılan çalışmaların çoğunda olduğu gibi, genel olarak emeğin coğrafi olarak hareketli olmadığı bile varsayılabilir. Ancak, girişimciler, bilim insanları, serbest meslek sahipleri ve sanatçılar gibi nitelikli işgücü için bunun doğru olmadığı görülmektedir. Bu durumda, yüksek gelir grupları için kişisel gelir vergisi oranlarındaki farklılıklar bireylerin mesleklerini nerede icra edeceklerine ilişkin kararlarını etkileyebilmektedir. Soruna gelişmekte olan ülkeler açısından bakıldığında, nitelikli emeğin ülke dışına çıkması önemli bir kaynak kaybı olarak nitelendirilebilir ve hatta bu kaynak kaybının kısmen de olsa önüne geçmek amacıyla gelişmekte olan ülkelerin yurtdışında çalışan vatandaşlarından beyin göçü vergisi gibi bir verginin alınması bile önerilebilir. (Asher ve Rajan: 2001, s.10) Yine, her ne kadar ülkeler artan oranlı gelir vergisi tarifelerini belirlerken esasen nitelikli işgücünü çekmek değil de, artan oranlı vergi tarifelerinin etkinliği konusundaki şüpheler ve rekabetçi baskılarla ilişkili düşüncelerle hareket etseler de, bu kişileri ülke içinde tutmak ve/veya yurt dışından bu kişileri çekmek ihtiyacı kişisel gelir vergilerinin yeniden şekillendirilmesine ilişkin kararları etkileyebilecektir (Owens: 1993, ss. 26-27).

Diğer yandan, küreselleşme dolaylı vergiler alanında sınırlı etkisi de olsa rekabete yol açmaktadır. Genel satış vergileri ve özel tüketim vergileri açısından, bilhassa parfüm, elektronik eşya ve mücevherat gibi değeri yüksek, taşıması düşük

maliyetli olan ürünlerin tabi olacağı vergi oranlarını sınırlayıcı bir etki yaratmaktadır (Asher ve Rajan: 2001, s. 11).

Küreselleşme sürecinin uyardığı vergi rekabeti sorununu kaynak tahsisi, dolayısıyla refah açısından değerlendirebilmek için öncelikle etkisini daha da fazla hissettiren vergi politikası sorunlarına ilişkin çözüm alternatiflerinin ele alınması gerekir. Eğer ülkelerin tek tarafı olarak alacağı önlemleri gözardı edersek, mevcut uluslararası vergileme ilkeleri çerçevesinde, küreselleşmeyle ortaya çıkan vergi politikası sorunlarının ülkelerin vergi sistemlerindeki farklılıkların ortadan kalkması ile çözümleneceği düşünüldüğünde, üç çözüm seçeneğinden bahsedilebilir (Owens 1993, s. 33-34). Bu seçeneklerin ilki bütün ülkelerin vergi sistemlerinde harmonizasyona gitmeleridir. İkinci seçenek ise, her ülkenin kendi vergi sistemlerini şekillendirmesini vergi rekabetinin belirlenmesine bırakmaktır. Böylece ülkelerin hareketli üretim faktörleri için girişeceği vergi rekabetinin ülkelerin vergi sistemlerini birbirine yaklaştıracığı düşünülmektedir. Kolay ve makul bir seçeneği oluşturan üçüncü seçenek ise, ülkelerin izledikleri vergi politikaları arasında daha kapsamlı koordinasyonu gerçekleştirmek olacaktır.

Bu seçeneklerin küreselleşmenin neden olduğu vergileme farklılıklarının, esasen üretim faktörlerinin ve özellikle sermayenin etkin tahsisi üzerinde yarattığı olumsuz etkiyi ortadan kaldırmayı amaçlayan alternatifler olduğu düşünüldüğünde, her ülkenin vergi sistemlerini vergi rekabetinin belirlenmesini beklemenin anlamlı olup olmadığı sorulması gereken sorulardan ilkinin oluşturmaktadır. Vergi rekabetinin yararlı olup olmadığı sorusunun cevabı ise ilk sorumuzun cevabını da oluşturacaktır. Eğer vergi rekabeti dünya refahı açısından zararlı bir etkiye sahip ise vergi rekabetine izin verilmeyecek, buna karşın yukarıda sözü edilen ikinci ve üçüncü seçeneklerin değerlendirilmesi gerekecektir.

2. 2. 2. Vergi Rekabeti Hakkındaki Görüşler

Yukarıda sorduğumuz, küreselleşmenin hızlanışının uyardığı vergi rekabetinin yararlı olup olmadığı sorusu ile ilgili iki farklı görüşün savunulmakta olduğunu görmekteyiz. Bu görüşlerin ilki vergi rekabetinin¹ zararlı olduğunu ileri süren görüştür. Örneğin J. Slemrod, vergi rekabetinin bazı ülkeler açısından zararlı sonuçlar yaratacağı, ülkelerin vergi sistemlerinin harmonize edilmesinin bütün ülkelerin refahını artıracağı görüşünü savunan yazarlardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır (Bkz. Slemrod: 1995 ss. 484-486). Slemrod yıkıcı vergi korunacılığı olarak adlandırdığı vergi rekabetinin, vergi cenneti olan ülkelerin kazançlarının dünyanın diğer ülkelerinin katlanacağı zararlarla dengeleneceği sıfır toplamı, hatta negatif toplamı bir oyun olduğunu ifade

¹ Bu çalışmanın amacı uluslararası vergi rekabeti konusunu teorik olarak ayrıntılı bir şekilde incelemek değil, sadece küreselleşme ile bağlantılı olarak giderek şiddetlenen vergi rekabetinin muhtemel sonuçlarını ve vergi politikası üzerindeki etkilerini değerlendirebilmektir. Vergi rekabetinin teorisi konusunda ise şu çalışma yol gösterici olacaktır: Wilson, John Douglas; "Theories of Tax Competition", *National Tax Journal*, Jun99, Vol. 52, Issue 2, ss. 269-305.

etmektedir. Slemrod'a göre mesleğe global açıdan bakıldığında, vergi cenneti olan ülkelerin varlığı en azından iki nedenle maliyetlidir. Ülkelerin vergi oranlarındaki farklılıklar ile hiçbir ülkenin kurumları vergilendirmede pür yerleşim yeri temelli bir sisteme sahip olmamaları veri iken, çokuluslu şirketler dünya çapında vergi yükünü azaltmak amacıyla, gelirin nerede elde edilmiş olduğunun saptanmasının güçlüğünden yararlanarak transfer fiyatları gibi uygulamalarla geliri kaydırmaktadırlar. Bu durum sözü edilen iki maliyet kaynağını oluşturmaktadır. Bir kere, dünyanın diğer ülkelerinin, kendileri açısından uygun görmedikleri gelir kaydırmalarını minimize etmek amacıyla katlandıkları maliyetin yanısıra, çokuluslu şirketlerin bu gelir kaydırmalarını başarmak amacıyla yaptıkları harcamaların kaynak maliyeti söz konusudur. İkinci olarak, vergi cenneti olan ülkeler, ilaç ve elektronik alanındaki gibi gelir kaydırmalarını kolaylaştıran endüstrileri kendilerine çekerek, imalat sanayii yatırımlarında sapmalara neden olmaktadır. Yani, gelir kaydırma düşüncelerinin olmaması halinde, bu tür faaliyetlerin İrlanda ya da Porto Riko'da gerçekleştirilmesinin herhangi bir iktisadi gerekçesi bulunmamaktadır. Bu nedenle, ülkelerin özellikle kurumlar vergisi alanında vergi harmonizasyonuna gitmeleri gerektiği, eğer ülkeler doğrudan yatırımları çekmek istiyorlarsa, bunu kanuni vergi oranlarını indirerek değil, yatırım indirimi uygulamaları ile yapmalarına izin verilmesi gerektiği savunulmaktadır.

OECD'nin zararlı vergi rekabeti adını taşıyan raporunda da (OECD: 1998, ss. 14-16 ve 18) vergi cenneti olan ülkelerde yatırım yapanların yerleşik oldukları ülkedeki vergi yükümlülüklerini azaltmak amacıyla vergi cenneti olan ülkelere değişik şekillerde yararlandıkları, buna karşın kendi ülkelerinde üretilen kamu hizmetlerinden, yani yapılan kamu harcamalarından, finansmanına katılmaktan kaçınarak faydalandıkları belirtilmektedir. Dolayısıyla, vergi cenneti olan ülkeler ve vatandaşları diğer ülkelerin üretmiş oldukları genel kamu mallarının bedavacısı konumunda olabilmektedirler.

Raporda dünyanın bütün ülkelerinin aynı vergi yapısına sahip olmamalarının normal olduğu, vergi düzeylerinin ve vergi yükünün bileşiminin politik kararlar nedeniyle farklı olabileceği ifade edilmekte, kabul edilen uluslararası standartlara uymaları halinde ülkelerin kendi vergi sistemlerini şekillendirmede serbest olmaları gerektiği özellikle belirtilmektedir. Ayrıca, teşviki sağlayan ülkenin kendi özel koşulları göz önüne alınarak, yatırım teşvikleri diğer ülkeleri olumsuz etkileme potansiyeli olsa bile, haklı görülebilir denilerek yatırımları teşvik eden vergi ayrıcalıkları tamamen dışlanmamaktadır. Tabii mevcut vergi sistemleri arasında bilinçli bir şekilde arzulanmamış uyumsuzluklar, vergi mükellefleri ya da ilgili ülkeler tarafından diğer ülkenin vergi matrahını aşındırıcı bir şekilde kötüye kullanılabilir. Ancak bu sorun tek taraflı ya da iki taraflı önlemlerle çözülebilir. Esasen diğer ülkelerin vergi matrahlarını aşındırma amacına yönelik, ülke içi vergi politikası hedeflerine yönelik olmayan özel vergi ayrıcalıklarının tanınması zararlı vergi rekabeti olarak nitelendirilmektedir.

Rapora göre, vergi cennetleri ya da zararlı tercihli vergi rejimleri mobil faaliyetlerden elde edilen gelir üzerindeki efektif vergi oranlarını diğer ülkelerin oranlarının altına çekmekte ve diğer ülkeler açısından zararlı etkiler yaratmaktadırlar.

Bu zararlı vergi rekabeti mali ve dolaylı olarak reel yatırım akımlarını saptırmakta, vergi yapılarının bütünlüğünü ve adaletini bozmakta, tüm vergi yükümlülerinin vergiye uyumunu azaltmakta, vergilerin arzulan düzeyini ve karması ile kamu harcamalarının düzeyini ve karmasını etkilemekte, vergi yükünün emek, servet ve tüketim gibi daha az hareketli vergi matrahları üzerine arzulanmayan kaymalara neden olmakta ve vergi otoriteleri ile vergi yükümlülerinin idari maliyetleri ile vergiye uyum maliyetlerini artırıcı etki yaratmaktadır.

Vergi rekabetinin zararlı vergi uygulamalarını artıracığı gerçeği karşısında, ülkelerin kendi vergi matrahlarını korumak ve vergi nedeniyle meydana gelen sapmalar nedeniyle oluşan dünya çapındaki refah kaybından kaçınmak amacıyla, uluslararası işbirliğinin yoğunlaştırılmasını içeren önlemler alınması gerektiği vurgulanmaktadır.

Diğer taraftan, gelişmekte olan ülkelerin yabancı yatırımcıları çekmek amacıyla vergi teşviklerini kullanmalarının bazı yazarlar tarafından eleştirildiğini görmekteyiz. Örneğin Tanzi ve Zee, bir çok gelişmekte olan ülkede temel vergi reformlarının ihmal edilerek yabancı yatırımcıları çekmek amacıyla genel vergi teşviklerinin alanının genişletilmesinin düşünüldüğünü, ancak vergi ayrıcalıklarının vergi sistemini rant arayıcı faaliyetler için verimli bir alan haline getireceğini, dolayısıyla gelişmekte olan ülkelerin sağlıklı bir şekilde kalkınabilmesi için yatırımların artırılması amacına ulaşmada temel araç olarak vergi teşviklerine güvenmekten kaçınması gerektiğini vurgulamaktadır (Tanzi ve Zee: 2000, s. 14).

Vergi rekabeti konusundaki ikinci görüş ise, vergi rekabetinin zararlı olduğu konusunda kesin bir yargıya varılmaması gerektiği, bu rekabetin dünya refahını artırıcı etkisinin olabileceği yönündedir. Bu görüşün savunucularından J. Roin vergi rekabetinin her ülkenin uyguladığı vergi oranları birbirine eşitleninceye kadar (bu oran sıfır dahi olabilir) devam edeceği, bu durumda da ilave yatırımları çekmek amacıyla hiçbir ülkenin diğerlerine göre daha iyi vergi avantajı sunamayacağı, böylece ülkelerin vergi rekabetine girerek refahlarını artıramayacağı, vergi rekabetinin sonucunun vergi gelirinin devletlerden yatırımcılara aktarılması olacağı düşüncesinin ülkelerin sunduğu kamu hizmetlerine ilişkin farklılıkları gözardı etmesi nedeniyle yanlış olduğunu ifade etmektedir (Bkz. Roin: 2001, ss. 5-13).

Roin'e göre herhangi bir ülke, elde edilen vergi gelirleriyle finanse edilecek sosyal altyapı konusunda daha fazla mali talep yaratan yeni yatırımları cezbederek vatandaşlarının refahını artıramayacaktır. Yani, vergi rekabeti marjinal yatırımcının genel olarak gelirinden ödeyeceği verginin oranını, yatırımın yüklediği maliyeti karşılayacak geliri elde etmek için gerekli olan oranın altına indirmeyecektir. Bu durumda vergi rekabeti ülkelerin vergi oranlarını sözkonusu marjinal maliyetlere eşitleyici etki yapacaktır. Her ülkenin kamu hizmetlerini sunmada karşıya kaldığı marjinal maliyetler aynı olsaydı, saydali vergi rekabetinden bahsedilemez ve yatırım kararları vergi dışındaki diğer faktörlere göre alınır. Ancak bütün ülkelerin hizmet sunma maliyetleri, halkın ve firmaların kamu ve özel mal tercihlerinin bileşiminin ülkeden ülkeye farklılık göstermesi gibi nedenlerle farklılıklar göstermektedir. Ayrıca, ülkeler kültürel farklılıklar gibi değişik yönlerden de farklılıklar göstermekte ve bu

farklılıkların bir kısmı da yatırımcılar açısından önem taşımaktadır. Bu nedenlerle vergi rekabeti bölgesel etkinlikler yaratabilecek, dolayısıyla hem rekabete katılan ülkeler, hem de dünya açısından bakıldığında vergi rekabeti negatif toplam bir oyun olmadığından bir bütün olarak dünya refahı artabilecektir. Vergi rekabetinin gelir dağılımı ve dolayısıyla toplumsal refah üzerindeki olumsuz etkisi olduğundan büyük gösterilmekte, vergi rekabetinin engellenmesinin rekabeti yabancı yatırımcılara yarar sağlayacak kamu hizmetlerinin artırılması şekline dönüştüreceği, bunun da geliri yeniden dağıtıcı harcamaları azaltıcı etkisinin olacağı düşünülmektedir.

Diğer taraftan, vergi rekabetinin zararlı etkilerini önlemek amacıyla GATT tipinde bir anlaşmanın gerekliliğinin de zaman zaman ileri sürüldüğü vergi politikası sahasında işbirliğine gidilerek vergi harmonizasyonunun sağlanması başlanmamaktadır. Çünkü vergi harmonizasyonu taraftarlarının ileriye sürdüğü, vergi rekabetine giren bütün ülkelerin en sonunda bundan zararlı çıkacağı, bundan dolayı vergi konusunda bir işbirliğinin bütün ülkelerin yararına olacağı görüşünün genel geçerliliği yoktur. Küçük devletler vergi rekabetinden kazançlı çıkabilecekleri için işbirliğini desteklemede isteksiz olabilirler. Bu nedenle, bütün ülkelerin farklı boyutlarda olduğu dünyada vergi işbirliği konusunda temel sorun işbirliğinin arzulanırlığı konusunda başlangıçtaki anlaşmazlıklardır (Dehejia ve Genschel: 1999). Vergi rekabeti dünyadaki toplam vergi gelirlerini azaltmaktadır, buna karşın vergi işbirliği ya da vergi harmonizasyonu dünyanın toplam vergi gelirlerini artırmaktadır. Yine, vergi rekabeti nedeniyle küçük devletlerin vergi gelirleri artmakta, büyük devletlerin vergi gelirleri azalmaktadır.

Vergi işbirliği dünya ülkelerinin hepsinde değil de, bazı ülkeler tarafından (örneğin Avrupa Birliği gibi) gerçekleştirildiğinde ise, yani birbiriyle rekabet eden bazı ülkeler vergi işbirliğine giriştiklerinde, işbirliğinin faydası sadece işbirliğine giden ülkelere gitmeyecek, bir kısmı bu ülkelerin dışındaki, dünyanın diğer ülkelerine de kayacaktır. Bu durumda vergi rekabeti mevcutken, yani işbirliğine gidilmeden önce küçük ülkelere göçmüş olan vergi matrahı, vergi politikası konusunda işbirliğine giden bu küçük ülkelere, büyük ülkeye geri dönmeyecek, işbirliğine gitmeyen ülkelere yani vergi cennetlerine gidebilecektir. Bu da genel nitelikli vergi harmonizasyonundan kazançlı çıkacak büyük ülkelerin daha dar kapsamlı bu tür bir işbirliğine gitme konusundaki isteksizliklerini açıklayabilecektir. İşbirliğine gitmeyen ülkelerin, kendilerine yapılacak vergi geliri aktarımlarıyla işbirliğine razı edilmeleri mümkün olabilir. Ancak, gerçekte bu ödemelerin yüksek maliyeti, işbirliğine gidecek ülkeleri bir alt grupta sınırlandırıcı etki yaratacak ve böylece genel karakterli bir işbirliğine gidilmesi mümkün olamayacaktır. Böyle bir durumda, vergi politikası alanında işbirliğine giden ülkelere diğer ülkelere saçılan faydalar nedeniyle, sözü edilen ödemeleri yapacak koalisyonun iç faydasının sağlanamayacağı gerçeğini de belirtmek gerekir.

Sonuçlandırıcı Düşünceler

Özellikle 1990'lı yıllardan itibaren hızlanan küreselleşme süreci mal, hizmet, teknoloji, fikir, mali, sermaye ve emek piyasalarındaki uluslararası bütünleşmeyi artırmakta, bir başka deyişle ulusal ekonomiler dış ticaret, finans, üretim ve giderek büyüyen anlaşmalar ve kurumlar ağıyla birbirleriyle daha sıkı bir şekilde bütünleşmektedirler.

Her alanda etkilerini gözlediğimiz bu bütünleşme süreci kaçınılmaz bir şekilde ülkelerin vergi politikaları üzerinde de etkisini göstermektedir. Bilindiği gibi, vergi politikası teorik olarak toplumsal refahın maksimize edilmesi amacıyla, kamu harcamalarını karşılama, adil gelir dağılımı, iktisadi istikrarın sağlanması ve iktisadi büyümenin hızlandırılması amaçlarına yönelik olarak kullanılmaktadır.

Küreselleşme sürecinde işçi sendikalarının pazarlık gücünün azalması ve makroekonomik istikrarsızlıklar nedeniyle ve yeni uluslararası işbölümüne uyum sürecinde işsizliğin artması vb. nedenlerle gelir dağılımının daha da bozulması gelir dağılımında adaletin sağlanması amacıyla gerek vergilerin, gerekse de harcamaların kullanılmasının önemini daha da artırmıştır. Ancak, iktisadi büyüme amacı gelir dağılımında adaletin sağlanması amacının yanında çok daha önemli hale gelmiş, iktisadi büyüme açısından uluslararası rekabet gücünün önemi küreselleşmenin hızlanmasıyla çok daha belirginleşmiş, ülkeler yüksek gelirli ile sermayenin ülke dışına çıkmasını önlemek ve/veya bunları kendi ülkelerine çekmek amacıyla gelir dağılımı konusunda vatandaşlarının tercihlerini büyük oranda gözardı ederek kendi vergi sistemlerini yeniden şekillendirmeye zorlamışlardır.

Hatta esasen sermayenin uluslararası hareketliliğinin artması sermaye gelirinin vergilendirilmesini güçleştirmekte, kamu harcamalarını artırmak amacıyla emek faktörü gibi uluslararası hareketliliği sınırlı ya da hareketsiz faktörlerin daha ağır bir şekilde vergilendirilmesi ve/veya tüketim vergilerinin oranlarının artırılması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Tabii vergi sistemlerinde hızlanan küreselleşme sürecinin zorladığı bu tür değişiklikler ile gelir dağılımında adalet amacına yönelik harcamaların azaltılması, sosyal harcamaların daha da artırılması ihtiyacının arttığı bir ortamda gelir dağılımını daha da bozucu etki yaratmaktadır.

Uluslararası sermaye akımlarının artışı tekil ülkelerin mali piyasalarındaki piyasa başarısızlığının da etkisiyle makroekonomik istikrarsızlıklara neden olmaktadır. Esasen portföy sermayesi akımlarının spekülasyon amaçlı hareketlerinin iletişim teknolojisindeki gelişmelerin de etkisiyle giderek artması tekil ülkelerin ekonomilerindeki dalgalanmaları artırmakta, ekonomik istikrar amacı bundan büyük ölçüde zarar görmekte, ülkelerin bu istikrarsızlıklarla baş ederek sağlıklı ve sürekli büyümeyi sağlayabilmeleri olanaksızlaşmaktadır. Ayrıca, dünya ekonomilerinin giderek birbirine daha fazla eklemlenmesi nedeniyle bir ülkedeki istikrarsızlığın dünyanın diğer ülkelerini de çok gecikmeden etkilediği gerçeği de bu konuda tek tarafı istikrar çabalarının yerine küresel çabaların sarfedilmesi gerektiğini işaret etmektedir. Böyle bir

durumda belki bütün ülkelerin yeknesak bir şekilde uygulayacağı Tobin vergisi gibi vergiler istikrarı sağlamada etkili olabilecektir.

Diğer taraftan, küreselleşme sürecinin hızlanması ülkeleri, büyüme oranlarını, istihdam ve vergi gelirlerini artırmak amacıyla esasen vergiye duyarlı üretim faktörü olan sermayeyi kendine çekmeye yönelik politikalar uygulamaya iterek vergi rekabetine yol açmaktadır. Yoğun vergi rekabetinin kaynak tahsisinde etkinlik açısından olumsuz etkilerinin olduğu, bazı ülkelerin vergi rekabetinden kazançlı çıkmasına rağmen, dünya ülkelerinin çoğunun bundan zararlı çıkacağı, yani refahlarının azalacağı göz önüne alınır, zararlı vergi rekabetinin önüne geçilmesi konusunda esasen iki seçenek kalmaktadır. Bu seçeneklerin ilki bütün ülkelerin vergi sistemlerinde harmonizasyona gitmeleridir. İkincisi ise, ülkelerin izledikleri vergi politikaları konusunda daha kapsamlı işbirliğini gerçekleştirmektir. Vergi harmonizasyonunun gerçekleştirilebilmesi bütün ülkelerin bu konuda işbirliği içinde olmalarını gerektirmekle birlikte, vergi rekabetinden kazançlı çıkan ülkeler doğal olarak vergi harmonizasyonu alanında işbirliğine gitmede isteksiz davranabileceklerdir. Bu nedenle, mevcut vergi düzenlemeleri çerçevesinde ülkelerin izledikleri vergi politikaları arasında daha kapsamlı koordinasyonu gerçekleştirmek kolay ve makul bir seçeneği oluşturmaktadır. OECD'nin zararlı vergi rekabeti konulu raporunda da uluslararası işbirliğinin yoğunlaştırılmasını içeren önlemler alınması gerektiği vurgulanmıştır.

Esasen gelir vergisi alanında girilen vergi rekabetinin her ülkenin uygulayacağı vergi oranları birbirine eşitleninceye, hatta sıfıra ininceye kadar süreceğini, vergi rekabetinin tek sonucunun vergi gelirinin devletlerden yatırımcılara aktarılması neden olacağını, ülkelerin vergi rekabetine girerek refahlarını artıramayacağını iddia ederek, vergi harmonizasyonunun bütün ülkelerin çıkarına olacağı argümanını savunmak mümkün değildir. Çünkü, vergi rekabetinin engellenmesi rekabeti başka alanlara taşıyabilecek ve yabancı yatırımcılara yarar sağlayacak mal ve hizmetlerin artırılması şekline dönüşebilecektir. Ayrıca, yatırımın getirisini vergi oranından daha fazla etkileyen ücretler, işgücünün niteliği, altyapı ve siyasi istikrar gibi diğer faktörlerin yerinin ve öneminin unutulmaması gerekir.

Çalışmamızın amacı küreselleşme ile vergi politikası arasındaki ilişkiyi çeşitli yönleriyle incelemek olmakla birlikte, bu konuyla bağlantılı olarak Türkiye'ye ilişkin kısa bir değerlendirme faydalı olacaktır. Bilindiği gibi, Türkiye'de 1980'li yıllarda dış ticaretin serbestleştirilmesi ve sermaye hareketlerinin önündeki engellerin kaldırılması yönünde yapılan mevzuat değişiklikleriyle ülkenin dünya ile eklenmesi konusunda önemli adımlar atılmıştır. Özellikle 1990'lı yılların ikinci yarısında kendini şiddetli bir şekilde hissettiren bütçe açıkları ve bu açıkların kapatılması amacıyla gerçekleştirilen iç ve dış borçlanmalar, ülkenin giderek dış şoklara karşı daha açık olmasının da etkisiyle ülkeyi istikrarsızlığa sürüklemiştir. Bundan dolayı, Türkiye'de doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını çekmek bakımından uygulanan vergi teşviklerinin önemli olduğunu, yüksek miktarda yabancı sermaye yatırımlarını çektiğini söylememiz mümkün değildir. Böylece, özellikle diğer gelişmekte olan ülkelerle girilen vergi rekabetinin Türkiye'nin refahını önemli ölçüde etkilediği sonucuna da ulaşılamaz.

Diğer taraftan, el yordamıyla da olsa, küreselleşme sürecinin gelir dağılımı üzerinde olumsuz etki yaptığını, bu olumsuz etkinin özellikle Türkiye gibi yüksek bütçe açıkları sorunu yaşayan gelişmekte olan ülkelerde yetersiz sosyal refah harcamaları nedeniyle telafisinin mümkün olmadığını belirtmek yanlış olmayacaktır.

Uluslararası kaynak tahsisi açısından etkinliğin sağlanması, bir başka deyişle küresel refahın maksimize edilmesi, gelirin yerleşim yeri ilkesine göre vergilendirilmesi ve gelişmekte olan sermaye ithalatçısı ülkelerin gelirlerindeki kayıpların da kaynak ilkesinden vazgeçmelerinin vergi gelirlerindeki azalışların verilecek tazminatlarla telafi edilmesi makul çözüm olabilir. Ancak bu ilkenin uygulanmasının ülkelerin vergi konusunda bilgi alışverişinin mükemmel olmasını gerektirdiği de unutulmamalıdır. Ancak OECD raporunda da belirtildiği gibi, şu anda gelişmiş ülkelerin karşısında dezavantajlı olmaları nedeniyle, gelişmekte olan ülkelerin vergi ayrıcalıkları tanıyarak esasen sabit sermaye yatırımlarını çekmeye çalışmasına izin verilmesi gerekmektedir. Ayrıca, vergi alanında işbirliğinin yoğunlaştırılması yolundaki çabaların başarıyla sonuçlanmasında Birleşmiş Milletler önemli rol oynayacaktır.

KAYNAKÇA

- Alworth, Julian S.; (1998)**, "Taxation and Integrated Financial Markets: The Challenges of Derivatives and Other Financial Innovations", **International Tax and Public**, Vol. 5, No. 4, October/November 1998, ss. 507-534.
- Anderson, Kym; (2001)**, "Globalization, WTO, and ASEAN", **ASEAN Economic Bulletin**, Apr 2001, Vol. 18, Issue 1., ss. 1-14. (EBSCOhost Display) (<http://www.global.ebscohost.com/ehost/login.html>)
- Angelis, Massimo De; (2000)**, "Capital Movements, Tobin Tax, and Permanent Fire Prevention: A Critical Note", **Journal of Post Keynesian Economics**, Winter 99/2000, vol. 22, Issue2, ss. 1-6. (EBSCOhost Display) (<http://www.global.ebscohost.com/ehost/login.html>)
- Asher, Mukul G. ve Rajan Ramkishan S.; (2001)** "Globalization and Tax Systems: Implications for Developing Countries with Particular Reference to Southeast Asia", **Asean Economic Bulletin**, April 2001, Vol. 18, Issue 1, ss. 1-24 (EBSCOhost Display) (<http://www.global.ebscohost.com/ehost/login.html>)
- Boukhari, Sophie; Anbarasan, Ethirajan ve Kohut, John; (1999)**, "James Tobin: Reining the Markets", **UNESCO Courier**, Feb 99, vol. 52, Issue 2, ss.1-7. (EBSCOhost Display) (<http://www.global.ebscohost.com/ehost/login.html>)
- Caminada, Koen ve Goudswaard, Kees; (2001)** "International Trends in Income Inequality and Social Policy"; **International Tax and Public Finance**, Vol. 8, 2001, ss. 395-415.

- Dehejia, Vivek H. ve Genschel, Philipp; (1999)** "Tax Competition in the European Union", **Politics & Society**, sep 99, Vol. 27, Issue 3, ss. 1-23. (EBSCOhost Display) (<http://www.global.ebscohost.com/ehost/login.html>)
- Falay, Nihat; (1998)** "Değişen Dünyada Sosyal Politikalar Sorunu", **İ. Ü. İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları**, 37. Seri (Prof. Dr. Kenan Bulutoğlu'na Armağan), İstanbul, 1998, ss. 13-18.
- Felix, David; (1995)**, "Financial Globalization and the Tobin Tax", **Challenge**. May/Jun 95, Vol. 38, Issue 3, ss. 1-4. (EBSCOhost Display) (<http://www.global.ebscohost.com/ehost/login.html>)
- Gottschalk, Silke Peters, Wolfgang; (2002)** "Redistributive Taxation in the Era of Globalization: Direct vs. Representative Democracy", **Working Paper No:4/2002**. (Çevrimiçi. <http://viadrina.eu.v-frankfurt-oder/paper12.pdf>.)
- Kay, J. A.;** "Tax Policy: A Survey"; **The Economic Journal**, 100 (March 1990), ss. 18-75.
- NGLS (United Nations non-Governmental Liaison Service); (2000)** "Financing Social Development: Progressive Taxation and Globalization, July 2000, ss. 1-6. (Çevrimiçi <http://www.globalpolicy.org/socecon/globaltax/currntax/ngls0007.htm>)
- OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) (1998), Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue, Paris, 1998**
- Owens, Jeffrey;** "Globalisation: The Implications for Tax Policies", **Fiscal Studies**, Aug. 1993, Vol. 14, Issue 3, ss. 21-39.
- Razin, Assaf ve Yuen, Chi-Wa;** "Optimal International Taxation and Growth Rate Convergence: Tax Competition vs. Coordination", **International Tax and Public Finance**, Vol. 6, Number 1, 1999, ss. 61-78.
- Roeger, Werner; Veld, Jann'T ve Woehrmann, Don I. Asoka; (2002)** "Some Equity and Efficiency Considerations of International Tax Competition", **International Tax and Public Finance**, Vol. 9, Number 1, January 2002, ss. 7-29.
- Roin, Julie; (2001)** "Competition and Evasion: Another Perspective on International Tax Competition", **Georgetown Law Journal**, mar 2001, vol. 89, Issue 3, ss. 1-51. (EBSCOhost Display) (<http://www.global.ebscohost.com/ehost/login.html>)
- Sachs, Jeffrey; (1998)** "Unlocking the Mysteries of Globalization", **Foreign Policy**, Spring 1998, ss. 1-8. (<http://bss.sfsu.edu/fischer/IR%20305/readings/unlockin.htm>.)

- Slemrod, Joel B.; (1995)** "Free Trade Taxation and Protectionist Taxation", **International Tax and Public Finance**, Vol. 2, Number 3, November/1995, ss. 471-489.
- Steinmo, Sven; (1994)** "The End of Redistribution? International Pressures and Domestic Tax Policy Choices", **Challenge**, Nov/Dec 94, Vol. 37, Issue 6, ss.1-11. (EBSCOhost Display) (<http://www.global.ebscohost.com/ehost/login.html>)
- Steinmo, Sven; (2001)** "Globalization and Taxation: Challenges to the Swedish Welfare State", 2001. (Çevrimiçi <http://stripe.colorado.edu/Steinmo/cpsfinal.pdf>)
- Strulik,Holger; (2002)** "Fiscal Policy Reforms in a Global Economy", **International Tax and Public Finance**, Vol. 9, Number 1, January 2002, ss. 73-91.
- Swank, Duane; (1998)** "Funding the Welfare State:Globalization and the Taxation of Business in Advanced Market Economies", **Political Studies**, Sep. 98, Vol. 46, Issue 4, ss. 1-22. (EBSCOhost Display) (<http://www.global.ebscohost.com/ehost/login.html>)
- Tanzi, Vito; (2001a)** "Globalization and the Work of Fiscal Termites", **Finance and Development**, March 2001, Vol. 38, Number 1, ss.1-6. (<http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2001/03/tanzi.htm>)
- Tanzi, Vito; (2001b)** "Globalization Without a Net", **Foreign Policy**, Jul/Aug2001, Issue 125, ss.1-3. (EBSCOhost Display) (<http://www.global.ebscohost.com/ehost/login.html>)
- Wolf, Martin; (2001)** "Will the Nation-State Survive Globalization?", **Foreign Affairs**, Jan/Feb.2001, Vol. 80, Issue 1, ss.1-8.(EBSCOhost Display) (<http://www.global.ebscohost.com/ehost/login.html>)
- Wilson, John Douglas; (1999)** "Theories of Tax Competition", **National Tax Journal**, Jun99, Vol. 52, Issue 2, ss. 269-305.
- Zee, Howell H. (1998)** "Taxation of Financial Capital in a Globalized Environment:The Role of Withholding Taxes", **National Tax Journal**, Sep. 98, Vol. 51, Issue 3, ss.1-15. (EBSCOhost Display) (<http://www.global.ebscohost.com/ehost/login.html>)
- Zee, Howell H. ve Tanzi, Vito; (2000)** "Tax Policy for Emerging Markets:Developing Countries", **National Tax Journal**, Jun. 2000,Vol. 53, Issue 2, ss.1-21. (EBSCOhost Display) (<http://www.global.ebscohost.com/ehost/login.html>)